

Deset zastavení moderní architektury

Vedle jedinečných gotických památek (kostel sv. Bartoloměje, dvě brány městského opevnění) se město Rakovník může pochlubit i pozoruhodným souborem staveb moderní architektury z první poloviny dvacátého století. Zejména dvacátá a třicátá léta byla pro Rakovník po architektonické stránce dobou nevídaného rozkvětu. Ve městě tehdy působilo několik vynikajících pražských architektů a urbanistů, kteří Rakovníku vtiskli vzhled moderního a moderně řešeného města.

Sokolovna

Východím místem vycházky je sokolovna v Tyršově ulici (1). Budova z let 1912-1914 je dílem architekta Otakara Novotného (1880-1959). Benešovský rodák a odchovanec zakladatele české moderní

architektury Jana Kotěry patří k nejvýraznějším osobnostem tuzemské architektonické produkce první poloviny 20. století. Jeho pestrá tvorba se vyvíjela od kombinace moderny a secese (např. vila nakladatele Jana Otty ve Zbraslavi), přes modernu inspirovanou holandskými domy s neomítanými fasádami (Lexova vila a sokolovna v Rakovníku, Štencův obchodní a bytový dům v Praze z let 1910-11, několik pražských i mimopražských vil), kubismus (majáková a vodárenská věž letiště Praha-Kbely, 1927) až k funkcionalismu (budova spolku Mánes u Štítkovské vodárenské věže v Praze, 1928-30).

Fasáda z neomítaných vápenopískových cihel přinesla rakovnícké sokolovně přezdívku „Bílý dům“. V roce 2017 byla vyhlášena národní kulturní památkou. Oceňována je nejen pro své mimořádné architektonické kvality, ale i jako příklad vysoké kulturní úrovně českých měst v první polovině 20. století.

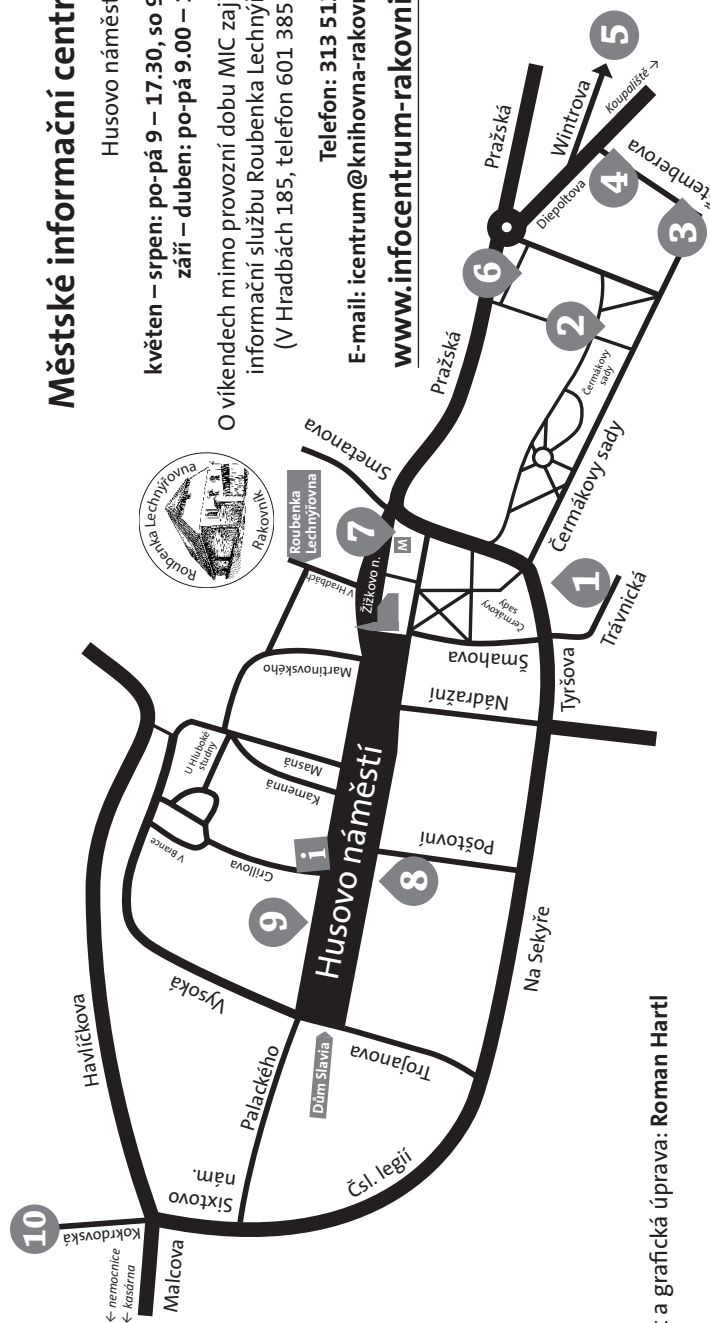
Se sokolovnou sousedí funkcionalistický objekt **Všeobecného konzumního a výrobního družstva** v Rakovníku (nyní Jednota) od architekta F. A. Libry (1891-1958) z roku 1931. Rodák z Českého Herálce se řadí k předním a zároveň nejplodnějším českým funkcionalistickým architektům. Během své kariéry pracoval přibližně pro šedesát československých měst, žádné z nich

Městské informační centrum

Husovo náměstí 114
květen – srpen: po-pá 9 – 17:30, so 9 – 12
září – duben: po-pá 9.00 – 17.00

O víkendech mimo provozní dobu MIC zajišťuje informační službu Roubenka Lechnýřovna (V Hradbách 185, telefon 601 385 123).

Telefon: 313 512 270
E-mail: icentrum@knihovna-rakovnik.cz
www.infocentrum-rakovnik.cz

Text a grafická úprava: Roman Hartl

Obchodní škola

Deset zastavení moderní architektury

Vycházka městem Rakovníkem za významnými stavbami moderní architektury z první poloviny 20. století

Městská knihovna Rakovník

se však nemůže pochlubit tak pestrým a početným souborem jeho realizací jako město Rakovník. S jeho jménem se během vycházky setkáme ještě několikrát.

F. A. Libra se začátkem 30. let podílel i na volbě **místa pro postavení sochy T. G. Masaryka**, která se nachází přímo naproti sokolovně v sadech pod kostelem sv. Bartoloměje. Společně se zahradním architektem Josefem Kumpánem navrhl i úpravu prostranství před sochou včetně bazénku a laviček (nedochovaly se). S Josefem Kumpánem vytvořil i podobu **Tyršova koupaliště** (1931; na okraji města u silnice na Křivoklát, viz mapka).

Od sokolovny se vydáme kaštanovou alejí v Čermákových sadech k **Hudebnímu pavilonku (2)**, strohé leč působivé stavbě od architekta **Jaroslava Rösslera** z poloviny 20. let. Jaroslav Rössler (1886-1964) se narodil v nedalekém Kladně. Studoval architekturu u Jana Kořty v Praze a Friedricha Ohmanna ve Vídni. Jeho tvorba se vývojově pohybovala od moderny k funkcionalismu. Je mj. autorem návrhu Městského divadla v Kladně (1910-11), Dělnické úrazové pojišťovny v Praze (1926-29) nebo paláce Pražské peněžní burzy (1936-37), který je dnes součástí nové budovy Národního muzea. Pro město Rakovník vytvořil celou řadu návrhů, především soukromých vil. S několika jeho stavbami se ještě setkáme.

Hudební pavilonek

Diepoltova vila

Od Hudebního pavilonku pokračujeme kaštanovou alejí až na konec parku k takzvané **Lexovně (3)**. Tato zahradní vila v nynější Štemberově ulici byla postavena v letech 1908-1909 podle návrhu pozdějšího tvůrce rakovnické sokolovny, architekta **Otakara Novotného**, a to pro malíře a profesora rakovnické reálky Františka Lexu. Lexova vila je první stavbou moderní architektury v Rakovníku ve 20. století a zároveň první stavbou Otakara Novotného, u které použil fasádu z neomítaných cihel. Tento prvek, který se posléze stal poznávacím znamením celé jedné jeho tvůrčí epochy, si přinesl do své tvorby ze studijní cesty do Holandska v roce 1908.

Od Lexovy vily se vydáme vzhůru Štemberovou ulicí. Na rohu Štemberovy ulice a Diepoltovy ulice stojí vpravo **vila někdejšího starosty města a profesora rakovnické reálky Františka Diepolta (4)**. Dům z roku 1927 je další prací nám již známého architekta **Jaroslava Rösslera**. Nenápadná vila kombinuje tradiční stavitelské formy s moderními prvky, nechybí ani typický znak Rösslerovy architektury v podobě jednoduché, výrazně vysunutě obdélníkové římsy.

U Diepoltovy vily přejdeme na druhou stranu ulice a kolem kapličky sv. Jana Nepomuckého se vydáme Wintrovou ulicí na vrch Spravedlnost. Na jeho temeni stojí další stavba **Jaroslava Rösslera** z dvacátých let, a sice půvabná věžovitá **vila Na Spravedlnosti (5)**, evokující italské přímořské vily. V průčelí domu si všimnete velkého alegorického reliéfu Spravedlnosti od sochaře Františka Matějky. Vila se nachází v místech, kde až do první poloviny 19. století stála rakovnická šibenice. Poslední poprava se zde konala v roce 1836.

Od vily se stejnou cestou vrátíme ke kapličce. Pražské ulici, která leží před námi, vévodí po levé straně funkcionalistický **komplex budov obchodní školy (6)** (nyní Masarykova obchodní akademie a Střední zemědělská škola) od **F. A. Libry**. Obchodní škola byla jeho první rakovnickou zakázkou. Získal ji na základě vítězství v architektonické soutěži, kterou město vypsal v roce 1924 (druhé až třetí místo přířkla porota projektům Jaroslava Rösslera a Bohumila Hübschmanna, o němž ještě bude řeč). Obchodní škola se stavěla v letech 1928-1930. V sousedství obchodní školy měla podle Librova návrhu vyrůst ještě nová budova reálného gymnázia (v místech nynějšího domova seniorů) a sborovna (kostel) československé církve (v místech nynější benzinky) s arkádovým dvorem. Tyto záměry se však nepodařilo uskutečnit. Nynější podoba budovy je výsledkem stavebních úprav (rovněž podle Librova projektu) z roku 1940. Novodobá přístavba auly (směrem do parku) z roku 1998 je dílem architekta Karla Zusky.

Pražskou bránou vejдемe do historického centra města. Hned za bránou po levé straně se nachází **malý barokní palác (7)**, postavený ve druhé polovině 18. století pláským cisterciáckým klášteřem a upravený ve 30. letech minulého století podle projektu pražského architekta **Bohumila Hübschmanna** (od 1945 používal počestněné příjmení Hypšman) pro účely městského muzea. Pražský rodák Bo-

Vila Na Spravedlnosti

humil Hübschmann (1878-1961) je známý především jako autor návrhu komplexu budov nynějšího Ministerstva práce a sociálních věcí v Praze (1924-9), ceněného nejen pro své architektonické kvality, ale i vynikající urbanistické řešení. Navrhnul i celou řadu dalších veřejných budov, rodinných vil i průmyslových staveb, které se slohově pohybovaly od geometrické secese až k decentní směsici funkcionalismu a tvarosloví klasického stavitelství, která nacházela uplatnění hlavně u významných veřejných staveb.

V horní části levé strany náměstí nemůžete přehlédnout tmavě šedou fasádu **budovy Spořitelny rakovnické (8)** (nyní KB) z roku 1934 od architekta **F. A. Libry**. Vlevo s budovou sousedí **původní sídlo rakovnické spořitelny** (nyní pošta) z roku 1897 od místního architekta **Karla Dondy**.

Památník bratrů Burianů

Na protější straně náměstí se nacházejí dvě zajímavé ukázky **keramických fasád (9)**, zhotovených z produktů místní keramické továrny (obchodní značka RAKO; nyní součást koncernu Lassersberger) z první třetiny 20. století - **dům U Černého orla a někdejší Hospodářská záložna** (nyní ředitelství Policie ČR). Nej působivějším pří-

kladem keramické fasády v Rakovníku je však **dům Slavia** na západní straně náměstí. Průčelí z červenohnědých obladaček, ozvláštňených zelenými a modrými detaily, pochází z 10. let 20. století. Keramické fasády (ale i drobnější keramické fasádní prvky jako portály, vývěsní štíty apod.) patří k dosud málo oceněnému i málo zdokumentovanému tématu moderní české architektury 1. poloviny 20. let.

Z náměstí vyjdeme Palackého ulicí (kolem nárožní rybníky U Brettschneiderů). Na konci ulice zahneme doprava nahoru ke světelné křižovatce, přejdeme ji a v přímém směru pokračujeme krátkou Kokrdovskou ulicí do **urnového háje (10)** s monumentálním **památníkem operních pěvců bratrů Burianů**, další stavbou od architekta **F. A. Libry** (1931). Librovy dílem je i celé uspořádání urnového háje včetně brány a ohradní zdi.

Z urnového háje se můžete vrátit ke světelné křižovatce a vydat se vpravo Malcovou ulicí a navazující ulicí Dukelských hrdinů k areálu nemocnice s **rondokubistickým chirurgickým pavilonem** od architekta **Oldřicha Tyla** z roku 1923 (vlevo vzaďu za hlavní budovou; v průčelí budovy reliéfní státní znak) anebo až ke **Štefáníkovým kasárnám** na samém okraji města. Ty byly postaveny v roce 1931 pro 301. dělostřelecký prapor, který se do Rakovníka přestěhoval z Jaroměře. Kasárny projektoval **Bohumil Hübschmann**.

